

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/4 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) - 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Аббасов Беҳзод Бахтиёрович*
1946 – 1965 ЙИЛЛАРДА ФАРҶОНА ВОДИЙСИДА ИРРИГАЦИЯ ВА МЕЛИОРАЦИЯ ИШЛАРИ
ҲАМДА АҲОЛИНИ ЯНГИ ЎЗЛАШТИРИЛГАН ЕРЛАРГА КЎЧИРИШНИНГ
БОШЛАНИШИ 10-21
- Бабаджанов Хасан Бахтиёрович*
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ДАВРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ
ТАЪМИНОТИДА ТОМОРҚА ХЎЖАЛИКЛАРИНИНГ ЎРНИ 22-27
- Саидбобоева Гулзора Нематжоновна*
ГОЭЛРО РЕЖАСИ ВА УНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА АМАЛГА ОШИРИЛИШИ 28-36
- Rasulov Ma'murjon Foziljonovich*
O'ZBEKISTONDA XALQARO SAYYONLIKNI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS
OBJEKTLARINING O'RNI 37-42
- Жиянбекова Шарофат Абдикахаровна*
А.С. ПУШКИН НОМИДАГИ САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ КУТУБХОНА МАРКАЗИНИНГ ТАШКИЛ
ЭТИЛИШИ ВА ШАКЛЛАНИШИ ТАРИХИ 43-51
- Esonov Ziyodbek Yuldashevich*
FARG'ONA VODIYSI QORAQALPOQLARI HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN 52-58
- Фарманова Гульнара Комилевна*
ИЗ ИСТОРИИ ПЕРВЫХ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ РАБОТ И ИССЛЕДОВАНИЙ НА
АФРАСИАБЕ 59-65
- Turaev Sherzod Gulboy ugli*
DESCRIPTION OF CHARACTERISTICS AND TYPES OF LIVESTOCK FARMING OF SURKHAN
OASIS IN B.H. KARMISHEVA RESEARCH 66-71
- Сотиболдиев Файратжон Отамирзаевич*
ИНТЕРНЕТНИНГ ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА КИРИБ КЕЛИШИ ТАРИХИ: МУАММО ВА
ЕЧИМЛАР 72-78
- Rasulov Azizkhon Mukhamadqodirovich*
ЎЗБЕКИСТОННИНГ МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИ ТАРИХИ МАНБАЛАРИНИНГ УМУМИЙ
ТАВСИФИ 79-90
- Абдуллажанова Нигорахон Турдалиевна*
БЕРУНИЙ ВА ИБН СИНО ҲАЁТИ ВА ИЛМИЙ МЕРОСИ ТАРИХШУНОСЛИГИДАН 91-95
- Дониёров Носиржон Абдухолиқ ўғли*
ЎЗБЕК ТИЛИ ВА ИМЛО СИЁСАТИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР ТАРИХИДАН 96-102

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Юлдашев Обиддин, Махлиё Мамбетқулова*
ИСЛОМИЙ СУҒУРТА (ТАКАФУЛ) ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 103-109

<i>Фозилов Умид Закирович</i> БОШҚАРУВ ХОДИМЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ОҚИЛОНА БАҲОЛАШ ТАШКИЛОТ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ САМАРАДОРЛИГИНИНГ АСОСИ	110-118
<i>Shoyev Davronbek Axmadjonovich</i> BOSHQARISH SIFATINI OSHIRISHDA "MENEJMENT LABORATORIYASI"NI TASHKIL QILISHNING O'RNİ	119-125
<i>Орзукулова Зумрад Абдуҳолиқ қизи</i> ТРАНСПОРТ-ЛОГИСТИКА ХИЗМАТЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРИ	126-133
<i>Djurakulov Shoxrux, Isaxonova Mohinur</i> O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNI TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI	134-139
<i>Raxmatullayeva Feruza Azimovna, Sharobiddinov Ahrorbek Qosimjon o'g'li</i> YALPI HUDUDIY MAHSULOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	140-146
<i>Ёдгорова Шахноза Хайридиновна</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ВА ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ТАЖРИБАЛАРИ	147-155
<i>Qurbonov Ma'murjon G'ayrat o'g'li</i> ASOSIY ISHLAB CHIQRISH KO'RSATKICHLARINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	156-166
<i>Nurullayev Hoshimjon Hamidovich</i> BUXORO VILOYATINING NOMODDIY-MADANIY MEROSONING O'ZBEKISTON TURIZMI RIVOJLANISHIDAGI ANAMIYATI	167-172
<i>Маматов Бахадир Сафаралиевич</i> РИВОЖЛАНГАН ВА РИВОЖЛАНАЁТГАН МАМЛАКАТЛАРНИНГ ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ ТИЗИМИ ТАЖРИБАЛАРИ	173-188
<i>Ғойипназаров Санжар Баходирович</i> ИНСОН КАПИТАЛИНИ РАҚАМЛИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДРАЙВЕРЛАРИНИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛ МОДЕЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	189-195
<i>Садинов Азиз Зиядуллаевич</i> ЧИҚИНДИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ИШЛАШНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА ТЕХНОЛОГИК ЖАРАЁНЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	196-203
<i>Қурбонова Раҳима Жамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна, Хакимов Дамир</i> ИЖТИМОЙ КАПИТАЛНИ ЎЛЧАШДА ИЖТИМОЙ ТАРМОҚЛАР ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ РОЛИ	204-216
<i>Asatxodjayeva Shoira Shukurullayevna, Maxmudov Muxammadqodir Muzaffar o'g'li</i> YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA UNGA INVESTITSIYALARNI YO'NALTIRISH ZARURIYATI	217-222

Исломов Алишер Бахтиёр ўғли
БУХГАЛТЕРИЯ АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИНИ КЎРСАТИШДА ПРОФЕССИОНАЛЛИКНИ
ТАЪМИНЛАШ 223-229

Agzatova Nargiza Garurovna
SPECIFICS OF ETHNOGRAPHIC TOURISM AND ETHNIC TOURISM IN UZBEKISTAN 230-237

Муродова Дилноза Чориевна
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ БЎЙИЧА ХОРИЖ
ТАЖРИБАСИ ВА УНИНГ АМАЛИЙ АҲАМИЯТИ 238-245

Khodjaeva Shodiyabonu Abitdjanovna
QISHLOQ XO'JALIGIDA AGROMARKETING TIZIMINING AHAMIYATI VA UNING
FUNKSIYALARI 246-250

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Нуруллаева Зулхумор Сидаматовна
МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ МАДАНИЯТ ТИЗИМИДА МАҚОМ САНЪАТИНИНГ
ЎРНИ 251-259

Ibroximov Sarvar Mo'yudinjon o'g'li
IJTIMOIY-GUMANITAR VA MUTAXASSISLIK FANLARNI INNOVATSION PEDAGOGIK
TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISH ORQALI TALABALARDA FUQAROLIK POZITSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH 260-265

Yuldashev Ibroxim To'uchiyevich
MOVAROUNNAHR VA XUROSONDA MINIATYURA SAN'ATINING ADABIYOT BILAN O'ZARO
UYG'UNLIGI VA G'OYAVIY ESTETIK VA AXLOQIY TASAVVURLARINING
MUSHTARAKLIGI 266-271

Khamdamova Sitora Safarovna
MARKAZIY OSIYO XALQLARI TARIXIY TARAQQIYOTIDA KROSS-MADANIYATINING O'ZIGA
XOSLIGI 272-277

Абдуллаев Джасур Абдиваит ўғли
ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ КЛАССИФИКАЦИИ КАЧЕСТВ СОВЕРШЕННОГО
ЧЕЛОВЕКА 278-283

10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Xasanov Akbarjon Abdurashidovich
O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA MILLIY KONSEPTOSFERANI VOQELANTIRUVCHI LINGVISTIK
BIRLIKLAR BO'YICHA AMALGA OSHIRILGAN TADQIQOTLAR 284-292

Qurbonova Muharram Jurabekovna
XURSHID DAVRON SHE'RIYATINING TIL XUSUSIYATLARI 293-297

Сафарова Замира Рустамовна
ИНГЛИЗЧА ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАР ТАРКИБИДАГИ ИНСОН НОМЛАРИНИНГ ЭТИМОЛОГИК
ТАСНИФИ 298-304

Gubaydullin Artur Faridovich
THE NUANCES OF HUMOR TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S 'GOOD OMENS' 305-313

Tuxtayeva Dildora Zokirovna, Baxtiyorova Malikabonu Shavkat qizi
E TEL LILIAN VOYNICHNING "SO'NA" ASARIDA BOSH QAHRAMONLAR DINAMIKASI ... 314-318

Seytnazarova Injayim Erjanovna
TILEWBERGAN JUMAMURATOV ASARLARIDA UNDA LMALARNING USLUBIY
QO'LLANILISHI 319-325

Асадова Дилбархон
ЎРХОН ПАМУҚНИНГ "ҚОРА КИТОБ" РОМАНИДА "ЎЗЛИКНИ ИЗЛАШ" МОТИВИ 326-342

Khusanov Eldor Davlat o'g'li
BUYUK BRITANIYA VA AMERIKA INGLIZ SHEVALARINING O'XSHASH VA FARQLI
JIHATLARI 343-348

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Утемурагов Махмут Ажимурагович
ЖАМИЯТДА ҲУҚУҚИЙ ОНГ ВА ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ - ҲУҚУҚИЙ
ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТ БАРПО ЭТИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ 349-355

Шымбергенова Улзада
ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИДА ВОЯГА ЕТМАНЛАРНИНГ ҲУҚУҚ ВА МАНФААТЛАРИНИ
ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПЕДАГОГ (ПСИХОЛОГ)НИНГ РОЛИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 356-362

Полвонов Нажмиддин Аслиддинович
ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МОЛ-МУЛКНИ МУСОДАРА ҚИЛИШ МАҚСАДИ ВА УНИНГ ЎЗИГА
ХОС ЖИҲАТЛАРИ ТАҲЛИЛИ 363-372

Мирзаев Шухрат Шавкатович
КАТЕГОРИЯ «ДЕЙСТВИЕ ПРАВА»: ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И ПРЕДЕЛЫ 373-382

Муҳаммадиев Сарвар Асқар ўғли
"ЖИНОЯТ НАТИЖАСИДА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИ УНДИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШ
ИМКОНИАТЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ" 383-392

Махмудов Суннат Азим ўғли
ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШ АСОСИ СИФАТИДА ЯРАШУВ ВА ХУСУСИЙ АЙБЛОВНИНГ
ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ 393-399

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Farrux Axmedov
XALQARO TAJRIBALAR ASOSIDA KURASHNI RIVOJLANTIRISH 400-409

Музафарова Саодат Хайдаровна
ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ АЛЛОМАЛАРИ МАЪНАВИЙ МЕРОСИДА МУСИҚА ВА УНИНГ
ЭСТЕТИК АҲАМИЯТИ 410-415

<i>Xaydarova Iroda Nizomiddinovna</i> BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARI TALAFFUZINI TAKOMILLASHTIRISH NUQTAYI NAZARIDAN 2020-2021 O'QUV YILI FAN DASTURLARI VA MATERIALLARI TAHLILI ...	416-421
<i>Шукурова Нафиса Алишеровна</i> ЗАМОНАВИЙ ВОЛЕЙБОЛГА ХОС ҲИМОЯ ҲАРАКАТЛАРИНИ МОДЕЛЛАШТИРИЛГАН ТАРТИБДА ШАКЛЛАНТИРИШ	422-427
<i>Nigmanov Bori Botirovich</i> FUTBOLCHILARNI TAKTIK TAYYORLASHDA HARAKATLI O'YINLARNING AHAMIYATI	428-433
<i>Муродова Дурдона Раимжон қизи</i> БЎЛАЖАК МУСИҚА ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИННОВАЦИОН ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯСИ	434-438
<i>Axmedov Alisher Nosir o'g'li</i> ANSAMBL BILAN ISHLASH METODLARI VA TAMOYILLARI	439-447
<i>Saparboyeva Dilshoda Sobir qizi</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA INSON QADRINI ULUG'LASH MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	448-452
<i>Mansurbekova Feruza Gayratovna</i> BOLALAR XORLARI BILAN ISHLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	453-456
<i>Xodjayev Bolta Qurbonovich, Xojiyeva Matluba Shukurovna</i> O'QITUVCHI MEHNATNI ILMIY ASOSDA TASHKIL ETISH YO'LLARI	457-465
<i>Atamuratova Munira</i> O'ZBEK GURUHLARIDA INGLIZ TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISHDA MADANIY ASPEKTDAN FOYDALANISHGA OID ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INTERFAOL METODLAR TAVSIFI	466-471
<i>Нурилло Эминов</i> ХОРАЗМ ДОСТОНЛАРИНИНГ МОҲИР ИЖРОЧИСИ ОТАХОН МАТЁҚУБОВНИНГ ИЖОДИГА БИР НАЗАР	472-476

*13.00.00 – Педагогика фанлари***Nigmanov Bori Botirovich**

Nizomiy nomidagi TDPU Jismoniy tarbiya va sport kafedrasi professor v.b.

**FUTBOLCHILARNI TAKTIK TAYYORLASHDA HARAKATLI O'YINLARNING
AHAMIYATI**

Annotatsiya. Maqolada futbolchilarni taktik tayyorlashda harakatli o'yinlarning ahamiyati. Texnik-taktik usullarni amaliyotda harakatli o'yinlar orqali mustahkamlash, harakatli o'yinlar jismoniy tayyorgarlik, texnik va taktik tayyorgarlik samaradorligini oshirishi haqida nazariy ma'lumot va amaliy tavsiyalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: futbolchilar, harakatli o'yinlar, jismoniy tayyorgarlik, texnik va taktik tayyorgarlik, harakatli o'yinlar, sport to'garaklar

Бори Ботырович Нигманов

Профессор кафедры физического воспитания и спорта ТГПУ им. Низоми

ЗНАЧЕНИЕ АКТИВНЫХ ИГР В ТАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ ФУТБОЛИСТОВ

Аннотация. В статье описывается значение подвижных игр в тактической подготовке футболистов. Теоретическая информация и практические рекомендации о том, как с помощью подвижных игр усилить технико-тактические приемы, как подвижные игры повышают эффективность физической подготовки, технико-тактической подготовки.

Ключевые слова: футболисты, подвижные игры, физическая подготовка, технико-тактическая подготовка, подвижные игры, спортивные секции

Bori Botyrovich Nigmanov

Professor of the Department of Physical Education and Sports of TSPU named after Nizomi

**THE IMPORTANCE OF ACTION GAMES IN TACTICAL TRAINING OF FOOTBALL
PLAYERS**

Abstract. The article describes the importance of mobile games in the tactical training of football players. Theoretical information and practical recommendations on how to strengthen technical and tactical methods through mobile games, how mobile games increase the effectiveness of physical training, technical and tactical training.

Key words: football players, action games, physical training, technical and tactical training, action games, sports clubs

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3SI4Y2023N54>

Kirish. Yurtimiz mustaqillikka erishgandan keyin jismoniy madaniyat va sportni rivojlantirishga katta etibor qaratildi. Ma'naviy-marifiy qadriyatlar, milliy urf-odatlar va an'analar tiklandi, ayniqsa jismoniy tarbiya va sport bilan bog'liq ko'pgina tadbirlar amalga oshirildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvardagi "Jismoniy tarbiya va sportni takomillashtirish va ommalashtirish chora - tadbirlari to'g'risidagi 5924-sonli farmoni [1] buning yorqin dalili sifatida keltirish mumkin. Ayniqsa jismoniy tarbiyaning bazaviy tayyorgarligida muhim ahamiyatga ega bo'lgan umumta'lim maktablaridagi sport to'garaklari muhim ahamiyatga ega. Sport to'garaklari maktab o'quvchilarini qiziqishiga qarab ma'lum sport turiga qaratilgan bo'lib, yangi-yangi iste'dodlarni kashf etishga yordam beradi.

Taktikani raqibdan ustun turish maqsadida o'yinchilarning individual va jamoaviy harakatlarini strategik tartibga solish deb ta'riflash mumkin. Bu oldindan belgilangan reja asosida aniq raqibga qarshi samarali kurashish uchun jamoa a'zolarining muvofiqlashtirilgan sa'y-harakatlarini o'z ichiga oladi. Taktikaning asosiy maqsadi istalgan maqsadga erishishga olib keladigan hujum va mudofaa harakatlarining eng mos vositalari, usullari va shakllarini aniqlashdir.

Har bir vaziyatda taktikani tanlash turli omillarga bog'liq, masalan, jamoaning maqsadlari, raqobatdosh guruhlar o'rtasidagi kuchlar muvozanati, maydon sharoitlari, iqlim va boshqalar. Futbol o'yini hujum va himoya o'rtasida tez-tez o'tishni o'z ichiga olishini hisobga olsak, har bir jamoa uchun hujum va himoya harakatlarini tashkil qilish juda muhimdir. Taktika butun o'yin davomida markaziy elementni tashkil qiladi. Muayyan raqibga qarshi kurashish uchun to'g'ri taktikani tanlash muvaffaqiyatga erishish imkoniyatini sezilarli darajada oshiradi, noto'g'ri yoki foydalanilmagan taktikani tanlash esa ko'pincha mag'lubiyatga olib keladi.

Raqiblarni samarali tarzda zararsizlantirish va hujum qilish imkoniyatlaridan foydalanish qobiliyati jamoa va uning individual o'yinchilarining umumiy taktik yetukligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar sharhi. Taktika ikki jamoaning jismoniy, texnik va ma'naviy-irodaviy tayyorgarlikdagi darajalari teng bo'lganda, ulardan birining g'alaba qilishini ta'minlab beradigan muhim omildir. Yirik musobaqalardagi ko'plab misollar shundan dalolat beradi.

Taktika — bu sport kurashini olib borish san'atidir. Bunda yutuqqa erishish uchun sportchi kuch va barcha imkoniyatlaridan maqsadga muvofiqroq foydalanishi zarur. Oldindan belgilangan reja bo'yicha va tezlik bilal hal qilinishi darkor vazifalarga ko'ra tashqi muhitning doimiy va o'zgaruvchan sharoitida foydalanadigan texnika taktikaning asosiy vositasi hisoblanadi. [2]

Taktik mahorat barcha sport turlari uchun zarurdir. Ayniqsa, sharoitni birdaniga anglab olmoq, raqibini juda yaxshi his qilish va boy tajribadan tez foydalanishni talab etadigan sport o'yinlarida ahamiyatlidir. Ma'lum reja va kurashning har bir daqiqasini anglab olish asosida turli usullar, priyomlar va harakatlarni qo'llashda sportchilarning ruhiy, jismoniy va texnik qobiliyatlaridan samaraliroq foydalanishda taktika zarur bo'ladi. Umuman taktika mahorat, belgilangan rejani aniq amalga oshirishni ta'minlaydigan yaxshi bilim, ko'nikma va malakalarga asoslanadi.

Sport taktikasi uch shaklda namoyon bo'ladi:

1) shaxsiy kurash: a) raqibning bevosita qarshiligi bilan (yo'lakchasi belgilanmagan joylarda yugurish, velosiped poygasi, sportcha yurish, chang'i poygasi va h.k.) va raqiblarning

nisbiy ta'siri bilan (yo'laklarda) yugurish, gimnastika, suzish, qayiq haydash, figurali uchish va h.k.);

2) ikki kishining kurashishi a) raqibning bevosita qarshiligi bilan (boks, qilichbozlik, dzyu-do, kurash); b) raqiblarning bilvosita ta'sirida (tennis, stol tenisi, badminton, shaxmat va h.k.);

jamoa musobaqalari: a) raqibning bevosita qarshiligi bilan (basketbol, futbol, qo'l to'pi, xokkey va h.k.) va b) raqibning bilvosita ta'siri bilan (voleybol, estafetali yugurish, badiiy gimnastika bo'yicha jamoa musobaqalari va h.k.).

Taktik tayyorlashning asosiy maqsadi sportchilarda musobaqani uyushtirish va qatnashish qobiliyatlarini tarbiyalashdan iborat.

Taktik tayyorlashning quyidagi vazifalari kelib chiqadi:

- taktik bilimlarni egallash;
- taktik ko'nikmalarni o'zlashtirish va taktik fikrlashni tarbiyalash;
- taktik ko'nikmalarni taktik malaka hosil bo'lganga qadar egallash.

Bunda taktik usullarni hal qilishda o'z kuchini aniq taqsimlash, belgilangan shiddat yoki tezlikni saqlab turish, vaqt mikrointervallarni his etish, oxirigacha zo'r berish va h.k. mashqlarni o'z ichiga olish kerak. Bunga esa yaxshi jismoniy va Texnik tayyorgarlik asosida erishiladi. Muayyan chora-tadbirlar quyidagi vositalar orqali amalga oshiriladi: finishni uzoqlashtirish, o'yin, jang va hokazo vaqtini oshirish, o'yinga dam olgan o'yinchilarni kiritish va h.k.

Biroq, yuqori texnik tayyorgarlikka, mustahkam, egiluvchan va o'zgaruvchan malakalarga ega bo'lmasa, hech qanday taktik usullardan unumli foydalanib bo'lmaydi.

Ko'p yillik mashg'ulot jarayonida taktik tayyorgarlik. Idrok, diqqat, tafakkur, xotira kabi ruhiy jarayonlarning juda yaxshi jismoniy, axloqiy-irodaviy, nazariy va, ayniqsa, texnik tayyorgarlik bilan birgalikda yuqori darajada rivojlanganligi taktik tayyorgarlik asosini tashkil etadi.

Muhokama va natija. O'yinchining o'yin faoliyatining samaradorligi bir qancha shartlarga, jumladan, aniq maqsadlar qo'yish va taktik jihatdan to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatiga bog'liq. Biroq, bu maqsadlarga erishishda hal qiluvchi omil texnik usullardan to'g'ri foydalanish va o'yinchining texnik mahoratidadir. Yosh futbolchilar har tomonlama taktik tayyorgarlikka ega bo'lishlari uchun ular texnik qobiliyatlarini izchil takomillashtirish orqali keng ko'lamlil harakat ko'nikmalarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. O'yinchining texnik ko'nikmalari unga jamoadoshlari bilan hamkorlikda yoki individual ravishda har qanday taktik rejani amalga oshirishga imkon berishi juda muhimdir. Har bir o'yinchining individual taktik tayyorgarligi jamoa taktikasining umumiy samaradorligiga sezilarli darajada ta'sir qiladi.

Yosh o'yinchilar bilan amalga oshiriladigan mashg'ulotlar hech qachon aniq yo'nalishlarsiz va muayyan o'quv materiallarisiz o'tkazilmasligi lozim.

Dastlabki bosqichda asosiy maqsad o'yin tafakkurini rivojlantirish va futbol o'yiniga qiziqishni uyg'otishdir. O'quv mashg'ulotlari kognitiv ko'nikmalarni, mo'ljal olish qobiliyatini, idrok etishni, mustaqillikni va jamoada ishlashni kuchaytiruvchi faoliyatni o'z ichiga oladi. Futbol o'yini faoliyatiga juda o'xshash harakatga asoslangan o'yinlar o'yinda fikr yuritish qobiliyatini rivojlantirish uchun keng qo'llaniladi. Bunda o'yinchilar raqiblardan qochish, ochiq maydonlardan foydalanish, to'pni kerakli vaqtda uzatish va hujum va himoya bosqichlarida

tezkorlik bilan qulay pozitsiyalarni saqlab qolishni o'rganadilar. Taktik tayyorgarlikda harakatli o'yinlardan foydalanish to'pni egallab olishning murakkab texnikasi yo'qligi bilan ham belgilangandir. O'yinchilarning e'tibori o'yin dinamikasini tushunishga qaratilgan va ular turli vaziyatlarda mustaqil qarorlar qabul qilishga da'vat etiladi. O'yinlar individual qobiliyatlarni, shuningdek, hujum qilish va himoya qilishda asosiy guruh ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. "Ochilish" va "yopilish" kabi taktik harakatlarni o'rganish basketbol yoki qo'l to'pi kabi o'yinlar orqali samarali amalga oshirilishi mumkin.

Murabbiy o'yin mohiyatini to'g'ri tushunish hissini tarbiyalash to'g'risida g'amxo'rlik qilishi, qabul qilingan har bir noto'g'ri qarorni e'tibordan chetda qoldirmasligi, bajarilgan harakatga baho berishi kerak. Shuning uchun mazkur bosqichdagi har bir mashg'ulot mazmunining asosiy yo'nalishi - o'yinni olib borish tajribasini egallash va uni to'ldirib borishdan iborat.

Boshlang'ich sport ixtisoslashuvi bosqichi taktik tafakkurni (o'yinchining taktik jihatdan fikr yuritish qobiliyatini) rivojlantirishni hamda asosiy individual va guruhli taktik harakatlarni o'rganishni nazarda tutadi. [3]

Mashg'ulotlarda quyidagilar:

- nazariy bilimlar, taktik ko'nikma va malakalar zahirasi kengaytirish;
- o'zlashtirilayotgan bilim, ko'nikma va malakalarni doimo o'zgaruvchan
- o'yin sharoitidagi ijodiy imkoniyati e'tiborga olinishi kerak.

Mashg'ulotlarda asosiy e'tibor futbol taktikasiga, o'yinchilarning individual va jamoaviy harakatlariga qaratilib, asosiy sport o'yinlari taktikasini egallashga ustuvor ahamiyat beriladi. Ushbu maqsadga erishish uchun turli xil resurslardan, jumladan, adabiy manbalar, kino materiallari, shaxsiy kuzatishlar va mustaqil o'rganish uchun mavjud bo'lgan boshqa tegishli shakllar, jumladan, taktik mashg'ulotlarning nazariy asoslarini yaratish uchun foydalaniladi. O'yin qoidalarini tushunish juda muhim va ular ham individual, ham guruh harakatlarini tashkil qilishda e'tiborga olinishi kerak. Ta'lim jarayonida qoidalarni ko'rgazmali qurollar - rasm, sxemalar, maketlarda tasvirlangan o'yin vaziyatlari va hokazolar yordamida tushuntirish va ularni qo'llashni tushuntirish uchun amaliy misollar keltirish foydalidir.

Taktik fikrlashni rivojlantirish asosiy taktik harakatlarni o'rganish orqali sodir bo'ladi, bunda asosiy e'tibor o'yinchilar tomonidan taktik rejalarini bajarish uchun qo'llaniladigan aniq usullar va ularning samaradorligini baholashga qaratilgan. Mashqlar dinamik va doimiy o'zgaruvchan hujum va mudofaa stsenariylari doirasida individual va guruh harakatlarini kuchaytirish uchun mo'ljallangan.

Turli o'yin vaziyatlarini ijodiy hal qilish qobiliyati o'yinchilar uchun hal qiluvchi mahorat hisoblanadi va uni o'stirish sport ixtisosligining asosiy maqsadiga aylanadi. Intensiv mashg'ulot bosqichida taktik mashg'ulotlar o'zlashtirilgan individual va guruh harakatlarini kuchaytirishga qaratilgan bo'lib, o'yinchilarning uyg'un o'yinda ishtirok etish qobiliyatini oshirishga qaratilgan.

Jamoa kontekstida taktik harakatlarni rivojlantirishga katta e'tibor beriladi. Har bir o'yinchi o'zining taktik manevrlarini jamoadagi o'ziga xos pozitsiyasidan kelib chiqib aniqlaydi. Hujum va mudofaa harakatlari mashg'ulotlarga kiritilgan. Bundan tashqari, o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish, o'yin vaziyatlarini samarali boshqarish qobiliyati va o'yin holatini tavsiflovchi ko'plab omillar orasida hal qiluvchi daqiqalarni aniqlash qobiliyati yuqori baholanadi.

Aynan harakatli o'yinlar paytida sharoitni tez o'zgarib qolishi, musobaqalashish, raqib harakatini tez anglab olish sherigini his qilish, guru hyoki jamoaviy harakatlar futbolchilarda taktik mahoratini oshirishga yordam beradi. Biz bitiruv malakaviy ishda 30 ta futbolga oid harakatli o'yinlarni berib o'tdik. Bu o'yinlarning hammasida ham texnik ham taktik tayyorgarlik amalga oshirildi. O'rganilgan texnik usullarni amaliyotda harakatli o'yinlar orqali mustahkamlash ham jismoniy tayyorgarlik ham texnik ham ruhiy tayyorgarlik uchun zamin yaratdi. Taktik mahoratni harakatli o'yinlar orqali amalga oshirishda «Bo'sh joy o'yinini misol keltiramiz.

“Bo'sh joy” o'yini. Bu o'yinda jamoa ikkiga bo'inadi. Birinchi jamoa ximoyachilar ikkinchi jamoa hujumchilar maydonda 20 metr masofada 4 ximoyachi joylashadi. To'rtta hujumchi ximoyachilari yuzma-yuz turadi. Murabbiy signali bilan uch hujumchi ximoyachilardan qochib bo'sh joyga chiqishga harakat qiladilar. To'rtinchi hujumchi esa to'pni bo'sh joyga chiqqan sherigiga to'pni uzatib undan to'pni yaa qabul qilib olish uchun harakat qiladi. Ximoyachilar hujumchilar harakatiga to'sqinlik qilib, to'pni egallashga yo'l qo'ymaydilar. Hujum va ximoyada kim ko'p xato qilsa, shu jamoa yutqazgan hisoblanadi. Bu o'yin sport turlarida «Devor» taktikasiga o'rgatishga imkoniyat beradi.

“Qurshovdan chiqib ketish”. O'yinga tayyorlanish. O'quvchilar teng ikki jamoaga bo'linishadi. Birinchi jamoa o'yinchilari qo'llarni ushlab, doira hosil qilishadi. Ikkinchi jamoa o'yinchilari esa uning o'rtasidan joy olishadi.

O'yinning tavsifi. O'qituvchining buyrug'idan keyin doiraning o'rtasida turgan jamoaning o'yinchilari qurshovdan chiqib ketishga harakat qiladilar. Birinchi jamoa o'yinchilari esa ularga qarshilik ko'rsatishadi. O'yin ma'lum vaqtgacha davom etadi. Shundan keyin jamoalar joy almashadi. O'yinda raqib jamoaning ko'proq o'yinchilarini qurshovda ushlab turgan jamoa yutgan hisoblanadi.

O'yinning qoidalari:

1. O'yinchilarning qo'llarini uzib (urib) chiqib ketish mumkin emas.
2. Qo'llar ustidan sakrab o'tish mann etiladi.
3. Qo'llar tagidan emaklab o'tish mumkin.

O'yin ochiq maydonchada, yumshoq tuproqli joyda tashkil qilinsa, qurshovdan xohlagan usulda chiqib ketishga ruxsat etiladi.

“To'p tepish”. Bu o'yinda 4 nafardan 20 nafargacha katta yoshdagi o'g'il bolalar qatnashadi. Maydonga diametri 4-6 m.ga teng doira chiziladi. Qatnashuvchilar boshlovchi tanlashadi. U maydon markazidagi to'pni qo'riqlaydi. Rahbarning ishorasi bilan o'yinchilar doiraga yugurib kirishadi va to'pni tepib (turtib) doiradan chiqarishga harakat qilishadi. Boshlovchi esa to'pni tepishga harakat qilgan o'yinchini turtishga intiladi. Turtilgan o'yinchi o'yindan chiqadi. To'pni doirani tashqarisiga tepib chiqargan o'yinchi boshlovchi bo'lib qoladi va o'yin uning signali bilan Yana qayta boshlanadi. Ishtirokchilar o'yinni xohlagan vaqtgacha davom ettirishlari mumkin. Eng ko'p va uzoq vaqt boshlovchi bo'lib turgan o'yinchi g'olib deb topiladi.

O'yinning qoidalari: [4]

1. Boshlovchi yoki o'yinchilar to'pni qo'llari bilan tutishlari mumkin emas
2. Tutilgan o'yinchi chetga chiqib turadi va boshlovchi almashgandan keyingina qayta o'yinga tushishga shaqqi bor.
3. O'yinchidan biri boshlovchining orqasiga sakrab minib olishi va sakrab

qochib ketishi mumkin, faqat o'yinchini boshlovchi qo'li bilan ushlamasligi kerak.

Bu o'yin o'smirlarga epcillik, chaqqonlik kabi jismoniy sifatlarni tarbiyalab, sport o'yinlariga (futbol, basketbol, regbi, qo'l to'pi) yordamchi mashg'ulot sifatida qo'llashga tavsiya etamiz.

Xulosa va takliflar. Futbol o'yini taraqqiyotining yuz yildan ortiq tarixi mobaynida futbol texnikasi va taktikasida muayyan o'zgarishlar bo'ldi. Boshning takka va orqa qismi bilan zarba berish, to'pni boldir bilan to'xtatish, singari nomaqbul usullarni qo'llash ancha kamayib ketdi. Oyoq yuza bilan zarba berish to'pni sonda va ko'krakda to'htatish, to'pni qo'l bilan tashlash (darvozabon texnikasi) kabilardan foydalanish koeffitsienti oshdi. Aldash harakatlari ko'paydi, albatta bu holatlar futbol rivojiga o'z ta'sirini ijobiy tomondan namoyon bo'lishiga katta hissa qo'shmoqda.

Futbolchilarda texnik mahoratni oshishida jismoniy tarbiyaning vositalaridan bo'lgan harakatli o'yinlardan ham keng foydalanish mumkin. O'quv trenirovka mashg'ulotlarda ma'lum bir texnik usullarni o'rganib olingandan so'ng uni mustahkamlash uchun shu texnika usuliga mos bo'lgan yoki harakatli o'yinlarni texnik usullarni qo'llash maqsadga muvofiq bo'ladi.

Taktik mahorat barcha sport turlari uchun zarurdir. Ayniqsa, sharoitni birdaniga anglab olmoq, raqibini juda yaxshi his qilish va boy tajribadan tez foydalanishni talab etadigan sport o'yinlarida ahamiyatlidir. Ma'lum reja va kurashning har bir daqiqasini anglab olish asosida turli usullar, priyomlar va harakatlarni qo'llashda sportchilarning ruhiy, jismoniy va texnik qobiliyatlaridan samaraliroq foydalanishda taktika zarur bo'ladi. Umuman taktika mahorat, belgilangan rejani aniq amalga oshirishni ta'minlaydigan yaxshi bilim, ko'nikma va malakalarga asoslanadi. Harakatli o'yinlar futbol texnikasi va taktikani rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24- yanvardagi "Jismoniy tarbiya va sportni takomillashtirish va ommalashtirish chora - tadbirlari to'g'risidagi 5924-sonli farmoni.
2. Ayrapetyans J.I.P., Godik M.A. Sportivnye igrы. T. Ibn Sino,1991.
3. Akramov R.A. YOsh futbolchilarni tanlab olish va tayyorlash. T.,1989.
4. Akramov R.A. Igrыvye i trenirovochnыe nagruzki v futbole.Uchebnoe posobie. T., Abu Ali ibn Sino, 2000.
5. Godik M.A. Sportivnaya metrologiya: uchebник dlya institutov fizkultury. M., FiS, 1988.
6. Godik M.A. Sredstva trenirovki futbolistov//Fan sportga, 2007,Nº1.
7. Godik M.A. Fizicheskaya podgotovka futbolistov v podgotovitelnom periode // J. «Fan-sportga», 2007, № 3.
8. Godik M.A. Fizicheskaya podgotovka futbolistov. M.,: Terra-Sport,Olimpiya Press, 2006.
9. Davletmuratov S.R. Tayyorgarlik davrida malakali futbolchilar mashg'uloti. Uslubiy tavsiyalar. T.5 O'zDJTI, 2013.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).